

Amsterdam, juni 2010
In opdracht van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB)

Monitor jonge fiscalisten 2010

Theo Smid
Djoerd de Graaf

seo economisch onderzoek

“De wetenschap dat het goed is”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport nr. 2010-27

ISBN 978-90-6733-558-4

Copyright © 2010 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen en dergelijke, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld.

Inhoud

1	Inleiding.....	1
2	Hoe groot is de uitstroom?	3
2.1	Kleine opleidingen.....	3
2.2	Instroom.....	4
2.3	Uitstroom.....	6
3	Wie zijn de jonge fiscalisten?	11
3.1	Achtergrond.....	11
3.2	Tijdens de opleiding	12
4	Wat is de arbeidsmarktpositie van jonge fiscalisten?	13
4.1	Wat krijgen ze?	13
4.2	Wat willen ze?	17
5	Waar komen jonge fiscalisten terecht?	19
6	Wat is de vraag naar fiscalisten?	23
7	Samenvatting	27
	Bijlage: Databronnen	31

1 Inleiding

De arbeidsmarktpositie van pas afgestudeerde fiscalisten was afgelopen jaren zeer goed. De vraag is of deze riant positie overeind blijft in tijden van economische crisis.

De arbeidsmarkt van fiscalisten is al tijden krap. De Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB) heeft daarom behoefte aan zicht op de arbeidsmarktpositie van hoogopgeleide fiscalisten die pas het onderwijs hebben verlaten. SEO Economisch Onderzoek voert in opdracht van de NOB drie jaar achtereen een onderzoek uit waarin die arbeidsmarkt wordt geschetst. Dit rapport is het laatste in de rij. Het kijkt naar de situatie anno 2010. Centraal in het rapport staat wederom de vraag: “Hoe heeft de uitstroom van jonge fiscalisten uit het hoger onderwijs zich in de afgelopen jaren ontwikkeld en hoe luiden de verwachtingen voor de nabije toekomst?” Net als in 2009 beantwoordt het rapport dit jaar ook de volgende vraag: “Wat zijn de recente ontwikkelingen in de in- en uitstroom van fiscaal personeel bij de kantoren?” Directe aanleiding voor deze toevoeging vormt het uitbreken van de economische crisis in de loop van 2008.

Op hbo-niveau bestaat één opleiding voor fiscalisten: fiscale economie; op wo-niveau zijn er twee: fiscaal recht¹ en fiscale economie. Dit zijn de drie studies van onderzoek, waarbij de focus ligt op de wo-opleidingen. Cijfers krijgen pas betekenis als ze in perspectief worden geplaatst. Of fiscalisten veel verdienen of niet, wordt bijvoorbeeld pas echt duidelijk als hun salaris wordt afgezet tegen het salaris van hoger opgeleiden met een vergelijkbare opleiding. Probleem daarbij is dat fiscale opleidingen zeer specifiek opleiden. Vergelijkbare opleidingen zijn daardoor nauwelijks voorhanden. In overleg met de opdrachtgever is een aantal ‘referentieopleidingen’ gekozen: bedrijfseconomie voor fiscale economie op wo-niveau, notarieel recht en Nederlands recht voor fiscaal recht, en accountancy en Management, Economie en Recht (MER) voor fiscale economie op hbo-niveau.

Het onderzoek is voornamelijk gebaseerd op drie databronnen: het SEO/Elsevier-bestand, de cijfers van het CBS/OCW-DUO², en een door SEO Economisch Onderzoek afgenomen enquête onder de kantoren met fiscaal personeel. In het SEO/Elsevier-onderzoek Studie & Werk wordt elk jaar een nieuw cohort van afgestudeerde hoger opgeleiden door middel van een (internet)enquête ondervraagd over hun schoolloopbaan en hun eerste schreden op de arbeidsmarkt. De data van het CBS/OCW-DUO betreffen instroom en uitstroom bij de fiscale opleidingen. De door SEO afgenomen enquête is een internetenquête onder kantoren met tien of meer NOB-leden. In deze enquête is gevraagd naar de recente ontwikkelingen in de in- en uitstroom van fiscaal personeel op de kantoren. De bijlage gaat nader in op de drie databronnen.

De opbouw van het rapport is als volgt. Hoofdstuk 2 gaat in op hoeveel studenten een fiscale opleiding zijn gaan volgen in de afgelopen jaren en op de verwachte uitstroom vanuit die opleidingen op de arbeidsmarkt in de komende jaren. Hoofdstuk 3 schetst een beeld van wie deze fiscalisten zijn. Wat is hun achtergrond, ook tijdens de opleiding? Hoofdstuk 4 beschrijft de

¹ Voorheen werd deze opleiding ‘fiscaal-juridische opleiding’ genoemd.

² Voorheen de IB-Groep.

arbeidsmarktpositie van fiscalisten. Wat zijn hun arbeidsvoorwaarden en welke arbeidsvoorwaarden wensen ze? Hoofdstuk 5 geeft weer in welke sectoren en functies fiscalisten terechtkomen. Hoofdstuk 6 behandelt de vraagzijde. Wat zijn de recente ontwikkelingen in de in- en uitstroom van fiscaal personeel op de kantoren? Hoofdstuk 7 ten slotte vat samen.

2 Hoe groot is de uitstroom?

Hoeveel studenten beginnen jaarlijks aan een fiscale opleiding? Hoeveel fiscalisten stromen jaarlijks uit het hoger onderwijs. En: wat is de uitstroomverwachting voor de nabije toekomst?

Hoe meer fiscalisten, hoe meer belastingadvieskantoren te kiezen hebben. De grootte van de uitstroom is dan ook van grote invloed op de arbeidsmarktpositie van fiscalisten. Dit hoofdstuk beschrijft welke ontwikkeling de uitstroom de afgelopen jaren heeft doorgemaakt en naar verwachting de komende jaren zal doormaken. Aangezien de instromers van nu de uitstromers van straks zijn, komt ook de instroom aan bod.

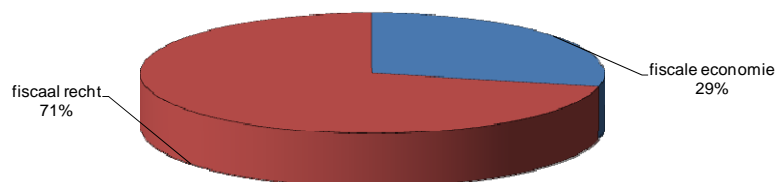
Fiscale opleidingen zijn relatief klein. Er zijn weinig studenten in dergelijke opleidingen. De instroom is de laatste jaren wel groter. De verwachting is dat ook de uitstroom de komende jaren (licht) toeneemt tot 200 op hbo-niveau en 500 op wo-niveau.

2.1 Kleine opleidingen

Fiscalisten worden in het academisch onderwijs gevormd aan twee verschillende faculteiten: de juridische en de economische. Gemiddeld over de afgelopen drie jaren is de verdeling van de uitstroom zo'n 70% fiscaal jurist en 30% fiscaal econoom (zie Figuur 2.1). Beide vormen slechts een klein deel van het totaal aantal gediplomeerden in het wetenschappelijk onderwijs. De fiscaal juristen vormen ruim 1% van de totale uitstroom, de fiscaal economen ongeveer 0,5%. Andere opleidingen binnen dezelfde faculteiten zijn groter. Zo heeft 2,5% van de afgestudeerden bedrijfseconomie gestudeerd en ruim 6% Nederlands recht. Een andere 'vergelijkbare' opleiding, notarieel recht, is met ruim 0,5% van de uitstroom ook klein.³

³ Gebaseerd op drie jaren.

Figuur 2.1: Academisch geschoolde fiscalisten studeerden vooral fiscaal recht

Bron: CBS/OCW-DUO, bewerking SEO Economisch Onderzoek

Ook van de afgestudeerde hbo'ers maken de fiscaal economen slechts een klein deel uit, namelijk 0,3%. Daarmee is fiscale economie een veel kleinere studie dan MER (ruim 3%) en ook accountancy heeft met ruim 1% van de totale uitstroom meer afgestudeerden.⁴

2.2 Instroom

Vanaf het studiejaar 2002/2003 is de structuur van het hoger onderwijs in Nederland veranderd: de bachelor-masterstructuur is ingevoerd. Deze structuur houdt in dat bachelor- en masteropleidingen worden onderscheiden. De bacheloropleiding volgt op een vooropleiding in het voortgezet onderwijs of middelbaar beroepsonderwijs. De bacheloropleiding in het wo duurt drie jaar, de masteropleiding één of twee jaar. In het hbo zijn alle vierjarige opleidingen in 2002 omgezet in vierjarige bacheloropleidingen.⁵

De academische opleiding tot fiscaal econoom of fiscaal jurist is volledig afgerond na het behalen van een master fiscale economie of fiscaal recht. Een universitaire bachelor fiscale economie of fiscaal recht geeft direct toegang tot de daaropvolgende master. Tijdens de bachelorfase volgen studenten eerst gemeenschappelijke vakken met respectievelijk andere economiestudenten en andere rechtenstudenten, waarna ze zich gaandeweg steeds verder specialiseren. Maar het is bij sommige universiteiten ook mogelijk om met een andere wo-bachelor in te stromen in een fiscale master. Zo kan een bachelor ondernemingsrecht in bepaalde gevallen toegang geven tot de master fiscaal recht. Tot slot is het mogelijk om in de master fiscale economie of fiscaal recht in te stromen met hbo-bachelors. In veel gevallen dient er dan wel eerst een schakelprogramma van

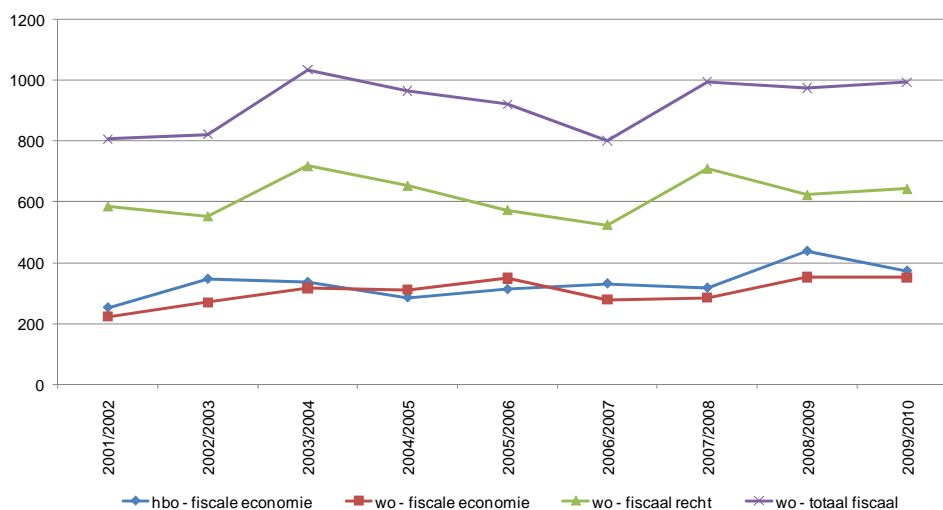
⁴ Gebaseerd op drie jaren.

⁵ <http://www.minocw.nl>

een jaar aan de universiteit te worden gevolgd. Overigens worden er soms ook (kortere) schakelprogramma's voor andere wo-bachelors aangeboden.⁶

Figuur 2.2 geeft weer hoe de instroom in de drie fiscale opleidingen zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Het gaat hierbij om de instroom in de studies oude stijl en de instroom in de bacheloropleidingen (vanaf studiejaar 2002/2003).

Figuur 2.2: Instroom van fiscalisten in het hoger onderwijs is laatste jaren groter

Bron: CBS/OCW-DUO, bewerking SEO Economisch Onderzoek

Het aantal instromers in de opleiding fiscaal recht schommelt tussen circa 500 en 700 studenten. Na een hoogtepunt in 2003/2004 nam het aantal nieuwe studenten in de drie daaropvolgende jaren af tot ruim 500 in 2006/2007. In 2007/2008 was er met 700 studenten een enorme opleving in de instroom. Vorig studiejaar bedroeg de instroom in fiscaal recht ruim 600 studenten, dit jaar ongeveer 650. De opleiding fiscale economie op wo-niveau is vanaf 2001/2002 gegroeid: het aantal nieuwe studenten nam toe van ruim 200 tot ongeveer 350 in 2005/2006. Na een lichte daling in 2006/2007, nam het aantal instromers in de twee daaropvolgende jaren weer toe tot circa 350 in 2009/2010. Het aantal instromers hbo fiscale economie was de afgelopen jaren stabiel rond de 300 studenten, maar in 2008/2009 nam de instroom fors toe tot ongeveer 440. Dit jaar was het aantal instromers met 375 studenten iets lager, maar nog steeds ruim boven het oude niveau.

Bijna 25% van de instromers in fiscaal recht ging in 2009/2010 in deeltijd studeren. Het percentage van de hbo'ers fiscale economie dat voor een deeltijdopleiding koos, is 5%.⁷ De universitaire opleiding fiscale economie wordt in de bachelorfase helemaal niet in deeltijd

⁶ <http://www.schoolweb.nl>

⁷ Dat is een stuk lager dan vorig jaar (toen was het 25%). Dit grote verschil wordt bijna geheel verklaard door een fors lagere instroom in deeltijdopleidingen aan de Fontys Hogeschool Eindhoven. Navraag bij Fontys leert dat de instroompiek van vorig jaar een administratieve anomalie betreft. Het werkelijke aantal instromers was volgens Fontys een stuk lager.

aangeboden. In 2009/2010 waren er dan ook geen aanmeldingen als deeltijdstudent fiscale economie op de universiteiten.⁸

Niet alle instromers halen ook de eindstreep van hun opleiding. De Graaf e.a. (2003)⁹ laten zien dat tussen halverwege het eerste en het begin van het derde studiejaar ongeveer een kwart van alle wo-studenten van opleiding verandert. Bovendien vinden ook na het begin van het derde studiejaar en vooral voor de helft van het eerste studiejaar veranderingen plaats. Het is daarom niet verwonderlijk dat ongeveer 40% van de instromers in de drie fiscale opleidingen gedurende de opleiding uitvalt. Daarbij lijkt de uitval uit fiscaal recht wat kleiner te zijn dan de uitval uit fiscale economie op academisch niveau.

2.3 Uitstroom

Instellingen

De fiscale opleidingen kunnen aan verschillende universiteiten en hogescholen worden gevolgd. Op academisch niveau worden fiscale opleidingen aangeboden in Tilburg, Rotterdam, Maastricht, Groningen, aan de Universiteit van Amsterdam (UvA), aan de Vrije Universiteit van Amsterdam (VU), in Utrecht, Nijmegen en in Leiden.¹⁰ Bij de laatste vier universiteiten kan alleen fiscaal recht worden gestudeerd. De Radboud Universiteit Nijmegen (RUN) biedt sinds 2009/2010 een gecombineerde opleiding fiscaal recht en notarieel recht aan, zowel in de bachelorfase als in de masterfase. De VU en de Universiteit Utrecht (UU) bieden uitsluitend een master fiscaal recht aan. Overigens wordt de master fiscaal recht aan de UU in het studiejaar 2010/2011 voor het laatst aangeboden. De universiteiten in de andere steden bieden volledige opleidingen fiscale economie en fiscaal recht aan.

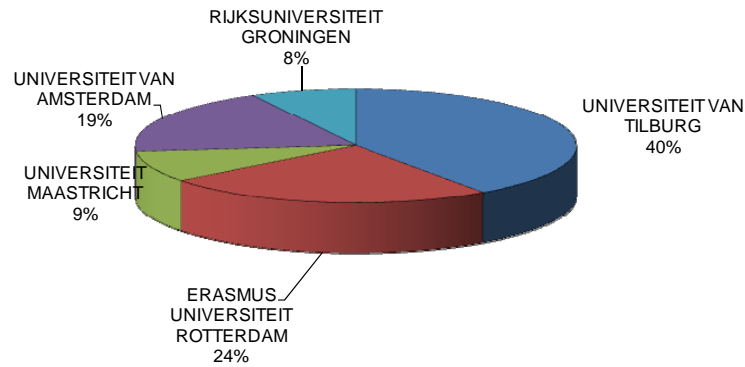
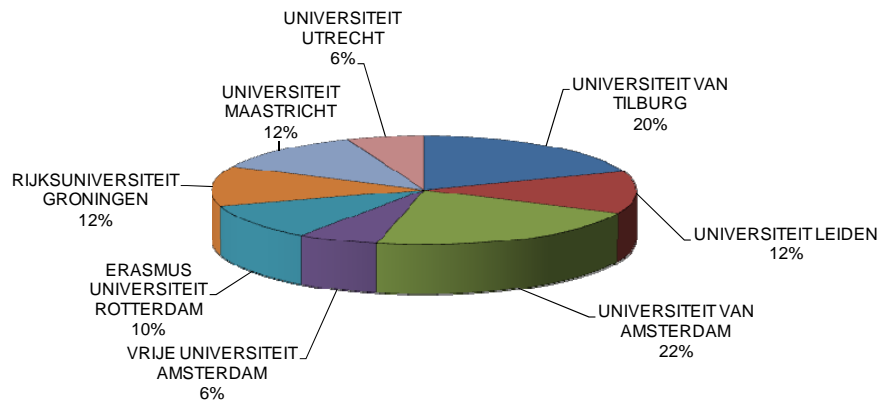
Figuur 2.3 laat zien hoe groot het gemiddelde aandeel van de universiteiten was in de uitstroom (oude stijl en/of master) van de afgelopen drie jaren.¹¹ Bij de studierichting fiscale economie is de Universiteit van Tilburg (UvT) met een aandeel van 40% van de uitstroom verreweg de grootste. De Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) heeft circa een kwart van de uitstroom, de UvA ongeveer 20%. Daarnaast leveren de Universiteit Maastricht (UM) en de Rijksuniversiteit Groningen (RuG) elk ongeveer 10% van de uitstroom. Bij fiscaal recht is de UvA het grootst met ruim 20% van de uitstroom, al zijn de verschillen met andere universiteiten hier kleiner. Aan de UvT studeert eveneens zo'n 20% van de studenten fiscaal recht af. De Universiteit Leiden, EUR, RuG en UM hebben elk rond de 10% van de uitstroom, en aan de VU en UU studeert zo'n 5% van de studenten fiscaal recht af.

⁸ Fiscale economie wordt op wo-niveau wel in deeltijd aangeboden bij de masteropleiding. Van de fiscaal economen op wo-niveau heeft dan ook 5% in deeltijd gestudeerd. Voor de afgestudeerden fiscaal recht is dit 35% en voor de afgestudeerde fiscaal economen op hbo-niveau ongeveer 25%.

⁹ De Graaf, D., U. de Jong, J. Korteweg, M. van Leeuwen en I. van der Veen (2003), *Nadere analyses studentenmonitor 2002; studeren met een handicap en studieverloop in het algemeen*. Onderzoek in opdracht van het ministerie van OCW. SEO-rapportnr. 711.

¹⁰ <http://www.schoolweb.nl>

¹¹ Aan de masteropleiding fiscaal recht van de Radboud Universiteit Nijmegen zijn nog geen studenten afgestudeerd. Daarom is de RUN niet meegenomen in Figuur 2.3.

Figuur 2.3: Universiteit van Tilburg levert grootste deel uitstroom**Fiscale economie****Fiscaal recht**

Bron: CBS/OCW-DUO en de Vrije Universiteit, bewerking SEO Economisch Onderzoek

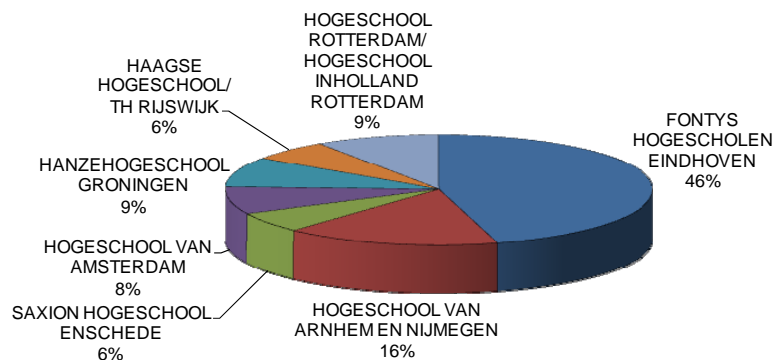
Bij de VU geldt dat de master fiscaal recht officieel binnen de opleiding Nederlands recht valt. Dit heeft als consequentie dat er in de officiële OCW-DUO data geen onderscheid wordt gemaakt tussen de uitstroom uit de masteropleiding fiscaal recht en de uitstroom uit de masteropleiding Nederlands recht.¹² Wel zijn de exacte cijfers van de uitstroom aan de master

¹² De eenjarige masteropleiding fiscaal recht van de VU kan ook door bachelors economie worden gevolgd, mits deze voldoende vakken recht hebben gevolgd.

fiscaal recht intern bij de VU bekend.¹³ Het is niet precies duidelijk in hoeverre de officiële OCW-DUO data op deze manier ‘vervuild’ is bij andere universiteiten. Oftewel, hoeveel studenten eigenlijk fiscaal recht studeren in plaats van bijvoorbeeld het geregistreerde Nederlands recht.

Figuur 2.4 toont het aandeel van hbo-instellingen in de uitstroom van fiscaal economen in de afgelopen drie jaar. Daarbij kan worden opgemerkt, dat de afgelopen jaren de opleiding fiscale economie werd aangeboden aan twee instellingen in Rotterdam: Hogeschool Rotterdam en Hogeschool INHolland Rotterdam. Sinds het studiejaar 2009/2010 neemt Hogeschool INHolland Rotterdam echter geen nieuwe studenten meer aan. In de figuur was het niet mogelijk om onderscheid te maken tussen deze twee instellingen.

Figuur 2.4: Fontys Hogescholen Eindhoven levert grootste deel uitstroom

Bron: CBS/OCW-DUO, bewerking SEO Economisch Onderzoek

De Fontys Hogescholen Eindhoven leiden met een aandeel van ruim 45% de meeste fiscaal economen op, gevolgd door de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen met circa 15% van de uitstroom. Saxion Hogeschool Enschede, de Hogeschool van Amsterdam, de Hanzehogeschool Groningen, de Haagse Hogeschool/Technische Hogeschool Rijswijk (HHS/THR) en de Hogeschool Rotterdam en Hogeschool INHolland verdelen de rest van de uitstroom.

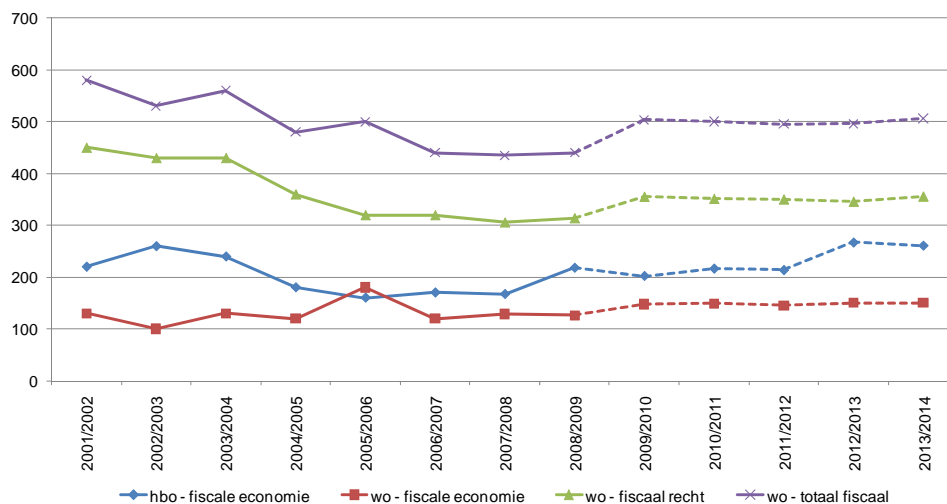
Aantal afgestudeerden

Figuur 2.5 toont de totale uitstroom - gesommeerd over de instellingen - uit de drie fiscale opleidingen in de afgelopen jaren. Deze uitstroom van fiscalisten is gebaseerd op de geregistreerde cijfers van het CBS en OCW-DUO. Op basis van de recente instroom en de uitvalpercentages is bepaald hoe de uitstroom zich de komende jaren (vanaf 2009/2010) ongeveer zal ontwikkelen. Het gaat bij de wo-opleidingen om de uitstroom uit de fiscale

¹³ In tegenstelling tot vorige jaren zijn deze cijfers opgenomen in Figuur 2.3.

opleidingen volgens de oude stijl en/of uit de masteropleidingen. De status van de master is immers het best vergelijkbaar met de opleiding oude stijl. Pas na de master is de academische opleiding echt afgerond. Ongeveer 85% van de bachelors bij recht en bij economie weet dat ze na de bachelor verder wil studeren. Van de voltijd masterstudenten bij recht en bij economie heeft ongeveer 85% gekozen voor een inhoudelijk aansluitende opleiding, die dan meestal aan dezelfde universiteit wordt gevolgd.¹⁴

Figuur 2.5: Uitstroom van fiscalisten uit het hoger onderwijs: geregistreerd en prognoses (vanaf 2009/2010)

Bron: CBS/OCW-DUO, bewerking en prognoses (vanaf 2009/2010): SEO Economisch Onderzoek

De uitstroom uit fiscaal recht daalde vanaf 2001/2002 van circa 450 tot zo'n 300 studenten in 2007/2008. In 2008/2009 heeft deze daling niet doorgezet. De verwachting is dat de uitstroom de komende jaren zal toenemen tot rond de 350 studenten. De uitstroom uit fiscale economie op academisch niveau kende een piek van rond de 175 studenten in 2005/2006. Hiervoor en meteen hierna bedroeg de uitstroom rond de 125 studenten. Naar verwachting zal de komende studie jaren de uitstroom toenemen tot ongeveer 150 vanaf 2009/2010 tot en met 2013/2014. Daarmee komt de totale uitstroom uit academische fiscale opleidingen in 2013/2014 ongeveer op 500 uit. Op hbo-niveau heeft de uitstroom zich ontwikkeld volgens een golfpatroon, met een piek in 2002/2003 van ruim 250 studenten en een dal in 2005/2006 van ruim 150 studenten. De verwachting is dat de uitstroom zich verder herstelt en daarna redelijk stabiel blijft met ongeveer 200 studenten per jaar. In de verdere toekomst (rond 2012/2013) zal de uitstroom van fiscalisten op hbo-niveau waarschijnlijk toenemen tot ongeveer 250 studenten per jaar vanwege de fors toegenomen instroom van studenten in 2008/2009 en 2009/2010.

De in het SEO-onderzoek van 2009 voorspelde groei in de uitstroom van fiscalisten heeft zich voor de hbo opleiding fiscale economie ingezet. Voor de academische opleidingen fiscaal recht en fiscale economie is nog geen groei waarneembaar. Desalniettemin wordt voor de komende jaren voor deze opleidingen een groei in de uitstroom verwacht. De instroom was vanaf

¹⁴ <http://www.studentenmonitor.nl>

2003/2004 gemiddeld immers groter dan daarvoor. Goed nieuws dus voor de belastingadvieskantoren, al blijven de fiscale opleidingen relatief klein.

3 Wie zijn de jonge fiscalisten?

Wat is de achtergrond van jonge fiscalisten? En hoe presteren ze tijdens hun opleiding?

Een goed CV vergroot de kansen op de arbeidsmarkt. Aan de hand van hun achtergrondkenmerken en de verrichtingen tijdens hun opleiding schetst dit hoofdstuk een beeld van de pas afgestudeerden. Fiscalisten zijn vaak man, behoren vaker tot de eerste generatie hoger onderwijs en doen veel relevante werkervaring op tijdens hun studie. Ze onderscheiden zich niet door goede studieprestaties.

3.1 Achtergrond

De gemiddelde leeftijd op het moment van afstuderen is voor studenten fiscaal recht ongeveer 24 en een half jaar. Dit is ongeveer gelijk aan de leeftijd waarop studenten Nederlands recht en notarieel recht afstuderen. Pas afgestudeerde fiscaal economen op wo-niveau zijn met ruim 24 jaar gemiddeld iets jonger dan pas afgestudeerde bedrijfseconomen (ruim 25 jaar). Fiscaal economen die op hbo-niveau hebben gestudeerd, hebben een afstudeerleeftijd van 23 en een half jaar. Ter vergelijking, studenten die net hun opleiding accountancy of MER hebben afgerond, zijn gemiddeld bijna 23 jaar.

Fiscalisten zijn meestal man. Ongeveer 30 tot 40% van de afgestudeerden in de verschillende academische fiscale opleidingen is vrouw. Ook bij de vergelijkbare studies zijn de mannen in de meerderheid, met uitzondering van de academische opleidingen Nederlands recht en notarieel recht; daar zijn de vrouwen ruim in de meerderheid. Allochtonen zijn ondervertegenwoordigd in het hoger onderwijs, al neemt hun aandeel de laatste jaren toe.¹⁵ Het percentage afgestudeerde fiscalisten dat allochtoon is varieert. Voor afgestudeerden fiscaal recht op wo-niveau en fiscale economie op hbo-niveau is het 17%, voor afgestudeerden fiscale economie op wo-niveau 11%. Daarmee is het aandeel allochtonen bij fiscale economie op wo-niveau aan de lage kant. Het gemiddelde over alle geslaagden in het hoger onderwijs ligt rond de 18%.

Het opleidingsniveau van de ouders geeft een indicatie van de sociale herkomst van de fiscalisten. Opvallend is dat de ouders van fiscalisten minder vaak een opleiding in het hoger onderwijs hebben genoten dan ouders van afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen. Zo heeft 55% van de ouders van afgestudeerden in fiscale economie hoger onderwijs gevolgd, ongeveer tien procentpunt minder dan ouders van afgestudeerden bedrijfseconomie. Bij de afgestudeerden fiscaal recht (61%) bedraagt het verschil met Nederlands recht en notarieel recht slechts enkele procentpunten. Bij fiscaal economen op hbo-niveau heeft 33% van de ouders van afgestudeerden een opleiding in het hoger onderwijs genoten. Dit is ongeveer tien procentpunt minder dan bij de opleidingen accountancy en MER. Fiscalisten behoren dus meer dan gemiddeld tot de eerste generatie hoger opgeleiden binnen het gezin.

¹⁵ <http://www.statline.nl>

3.2 Tijdens de opleiding

Fiscalisten en studenten in vergelijkbare opleidingen hebben in het voortgezet onderwijs een gemiddeld eindexamencijfer van rond de zeven. Dit wijkt niet af van het gemiddelde over alle studenten. De toekomstige fiscalist valt over het algemeen dus niet op door zijn studieprestaties. Vergeleken met studenten in vergelijkbare opleidingen wijkt ook het vakkenpakket niet af: fiscalisten kiezen ongeveer even veel alfa- en bètavakken. Wel ligt het aantal bètavakken een stuk lager dan het gemiddelde over alle studenten. Gemiddeld bestaat het vakkenpakket van fiscalisten voor 20 tot 25% uit bètavakken, tegenover bijna 35% voor alle academici en bijna 30% voor alle hbo'ers. De fiscalist is kennelijk niet de grootste liefhebber van rekenen.

Ook in het hoger onderwijs onderscheidt de fiscalist zich niet door hoge tentamencijfers. Het gemiddelde tentamencijfer van studenten fiscaal recht en fiscale economie op hbo- en wo-niveau is ongeveer een zeven. Dat is vergelijkbaar met het gemiddelde tentamencijfer van studenten in soortgelijke opleidingen. Alleen fiscaal economen op wo-niveau scoren iets lager dan bedrijfseconomen. Ook scoren fiscalisten iets lager dan het gemiddelde over alle academici (7,3) en alle hbo'ers (7,2). Al is uiteraard niet iedere studie even moeilijk.

Of studenten werkervaring opdoen tijdens hun opleiding, kan van belang zijn voor de snelheid waarmee zij een baan vinden. De ene werkervaring is de andere niet. Dit onderzoek onderscheidt er drie. Ten eerste voor het vakgebied relevante werkervaring, ten tweede een typische studentenbijbaan en ten derde bestuurlijke ervaring, bijvoorbeeld bij een vereniging of belangengroepering. Fiscalisten hebben relatief vaak voor het vakgebied relevante werkervaring opgedaan. Van de academische fiscaal economen heeft 60% relevante werkervaring, tegenover 40% van de bedrijfseconomen. Voor de fiscaal juristen ligt het aandeel studenten met relevante werkervaring (70%) eveneens hoger dan bij vergelijkbare opleidingen. Dat hangt samen met het hoge percentage deeltijders onder de studenten fiscaal recht. Van de fiscaal economen op hbo-niveau heeft ruim 40% relevante werkervaring opgedaan. Dit is ruim tien procentpunt hoger dan bij accountancy, en zelfs vijftien procentpunt meer dan bij MER. Wat betreft de andere typen werkervaring is het beeld gemengder: vergeleken met de ene referentieopleiding hebben fiscalisten meer van dergelijke ervaring opgedaan en vergeleken met de andere minder. De voor het vakgebied relevante werkervaring is uiteraard het meest van belang voor een mooi CV. Vooral daarmee weten fiscalisten zich te onderscheiden van studenten in referentieopleidingen.

4 Wat is de arbeidsmarktpositie van jonge fiscalisten?

Hoe snel na afstuderen krijgen fiscalisten een baan? Sluit de baan vervolgens goed aan op hun opleiding? Hebben ze een goed salaris en gunstige andere arbeidsvoorwaarden? En: zijn ze tevreden met hun baan?

Een goede arbeidsmarktpositie uit zich in een korte baanzoekduur, een hoog salaris en goede secundaire arbeidsvoorwaarden. Dit hoofdstuk gaat in op deze baankenmerken. De arbeidsmarktpositie van afgestudeerde fiscalisten op wo-niveau is goed of zelfs zeer goed. Wat betreft baanzoekduur behoren ze tot de subtop, wat betreft salaris tot de top. Ook de extra arbeidsvoorwaarden zijn gunstig. Verder sluit hun baan goed aan op de studie. De arbeidsmarktpositie van hbo'ers fiscale economie is wat betreft salaris en baanzoekduur niet uitzonderlijk goed, maar wel beter dan gemiddeld. De fiscalisten zijn dan ook tevreden met hun baan, al moeten ze er hard voor werken.

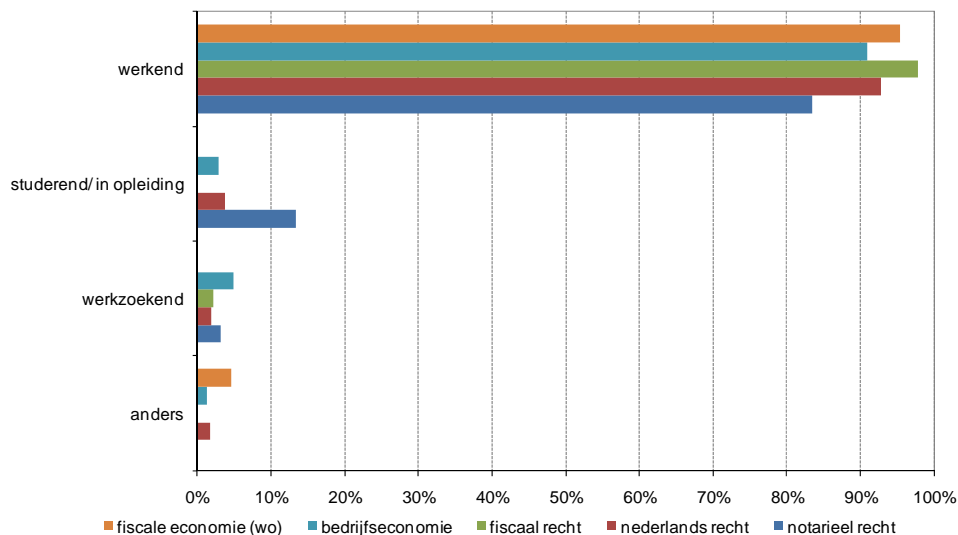
4.1 Wat krijgen ze?

Zoeken van werk

Slechts een verwaarloosbaar deel van de afgestudeerde fiscalisten heeft geen baan gehad in de eerste twintig maanden na afstuderen. De rest heeft allemaal gewerkt in die periode. 80% van de fiscaal economen op wo-niveau houdt het bij één baan, 14% verandert een keer van baan en 2% is in drie of meer banen werkzaam geweest. Van de afgestudeerden in fiscaal recht heeft 82% één werkgever gehad, 14% twee en 4% drie of meer werkgevers. Ook van de fiscaal economen op hbo-niveau heeft ongeveer 80% één baan gehad. Fiscalisten zijn minder geneigd in de eerste twintig maanden na afstuderen van werkgever te veranderen dan afgestudeerden van vergelijkbare opleidingen: van de afgestudeerden Nederlands recht, notarieel recht en bedrijfseconomie op wo-niveau, en MER en accountancy op hbo-niveau heeft 35% tot 50% twee of meer banen gehad.

Bekijken we de arbeidsmarktsituatie van afgestudeerde fiscalisten op wo-niveau na ongeveer twintig maanden, dan zien we dat vrijwel iedereen werkt (98%), een hoger percentage dan bij vergelijkbare studies (zie Figuur 4.1). Van de fiscalisten afkomstig van het hbo is ruim 90% aan het werk en niemand geeft aan werkzoekend te zijn. Het blijkt dat bijna 10% (weer) studeert.

Figuur 4.1: Vrijwel alle universitair gevormde fiscalisten werken twintig maanden na afstuderen

Bron: SEO/Elsevier

De baanzoekduur is de tijd die verstrijkt tussen het moment waarop de fiscalist actief begint met zoeken naar een baan en het moment waarop hij of zij begint aan de eerste baan op minimaal het niveau van de opleiding. De baanzoekduurgegevens die in dit onderzoek zijn opgenomen, hebben betrekking op het cohort studenten dat in 2007/2008 is afgestudeerd, zo'n anderhalf tot twee jaar geleden. De baanzoekduur reflecteert dus niet de situatie op de arbeidsmarkt anno 2010. Ook is de economische crisis nog maar beperkt zichtbaar in de baanzoekduur.

Voor afgestudeerden fiscaal recht bedroeg de gemiddelde baanzoekduur 4,5 maanden. Fiscaal economen vonden nog iets sneller een baan: gemiddeld al na ruim drie maanden. Daarmee staat fiscale economie op plaats zes en fiscaal recht op plaats vijftien van de opleidingen met de kortste baanzoekduur. Ter vergelijking, bij bedrijfseconomie bedraagt de baanzoekduur 7,5 maanden. Bij Nederlands recht en notarieel recht is de baanzoekduur wel wat korter, namelijk respectievelijk drie en zo'n 2,5 maanden. Momenteel verkeert de arbeidsmarkt voor afgestudeerden notarieel recht echter in crisis. De korte baanzoekduur die voor notarieel recht wordt gevonden, is dus niet langer actueel. Fiscaal economen die een hbo-opleiding hebben gevolgd, hebben met een gemiddelde baanzoekduur van 2,5 maanden een erg korte baanzoekduur. Overigens is de baanzoekduur van hbo'ers gemiddeld genomen korter dan die van academici. Zo liggen de zoekduur van afgestudeerden in MER en accountancy op respectievelijk 2,5 en 3,5 maanden.

Het is bekend dat fiscalisten in opleiding regelmatig al tijdens de studie worden benaderd door kantoren. Een dergelijke riante uitgangspositie op de arbeidsmarkt is niet voor veel anderen weggelegd. Tweederde van de fiscaal economen op wo-niveau zoekt actief naar een baan voor het afstuderen en ruim de helft van de fiscaal juristen. Onder fiscaal economen op hbo-niveau is dit 40%. Worden de fiscalisten vergeleken met afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen, dan blijkt dat alleen accountants vaker voor het behalen van de bul zoeken dan de fiscaal economen op hbo-niveau. Deze luxe positie wordt deels weerspiegeld in het relatief lage aantal verschillende

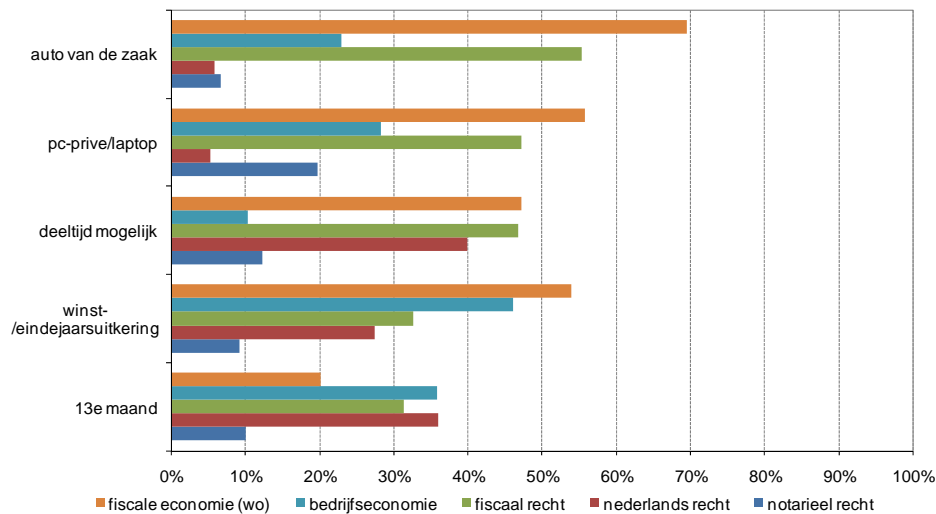
zoekactiviteiten om een baan te vinden: 1,8 bij fiscale economie op wo-niveau, 1,5 bij fiscaal recht en 1,3 bij fiscale economie op hbo-niveau. Bij vergelijkbare studies is dit aantal hoger. Alleen bij accountancy ligt het aantal verschillende zoekactiviteiten (iets) lager dan bij fiscale economie op hbo-niveau. Het lopen van een stage is de meest gebruikte zoekactiviteit onder fiscalisten, gevolgd door een bezoek aan een banenmarkt en/of carrièredagen.

Arbeidsvoorwaarden

Fiscalisten met een academische opleiding worden goed betaald. Het gemiddelde netto maandsalaris van afgestudeerden fiscaal recht twintig maanden na hun academische opleiding is € 2050. Bij afgestudeerden fiscale economie op wo-niveau is dat € 2025. Ter vergelijking, pas afgestudeerde bedrijfseconomen verdienen gemiddeld € 1925, en pas afgestudeerden Nederlands recht en notarieel recht krijgen ongeveer € 1800. Ook fiscaal economen op hbo-niveau verdienen niet slecht, namelijk netto ongeveer € 1650 per maand. Dat salaris is vergelijkbaar met wat pas afgestudeerden in MER netto per maand verdienen (€ 1625) en wat minder dan wat pas afgestudeerden accountancy krijgen (€ 1700).

Ook wat betreft een aantal andere arbeidsvoorwaarden scoren fiscalisten goed op de arbeidsmarkt (zie Figuur 4.2 voor fiscalisten op wo-niveau). Fiscalisten op wo-niveau hebben vaker de mogelijkheid om in deeltijd te werken (dit geldt ook op hbo-niveau) en hebben vaker een auto en pc/laptop van de zaak. Ook hebben ze vaker recht op een winst- of eindejaarsuitkering dan afgestudeerden van vergelijkbare studies. Wel krijgen fiscaal economen veel minder vaak een dertiende maand dan bedrijfseconomen.

Figuur 4.2: Fiscalisten hebben gunstiger extra arbeidsvoorwaarden

Bron: SEO/Elsevier

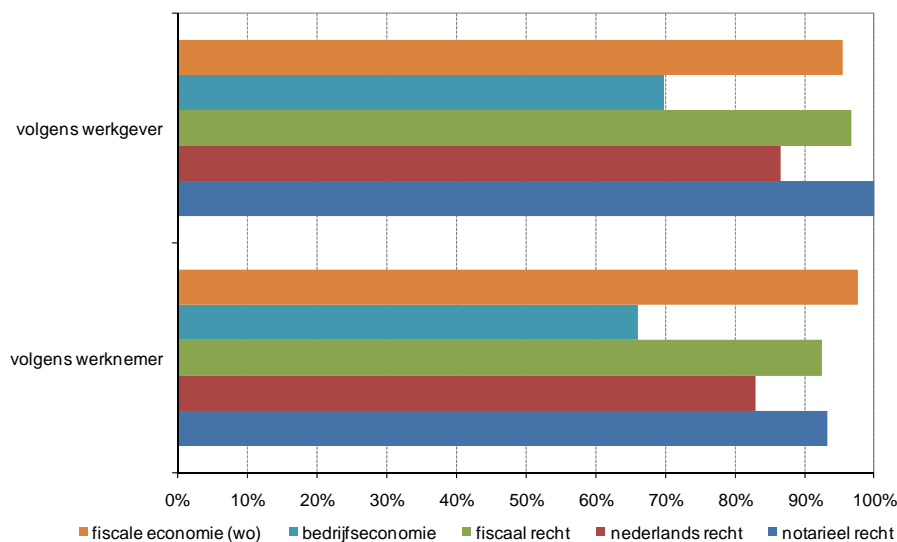
Overigens maken alleen de fiscalisten op hbo-niveau ook echt gebruik van de mogelijkheid om in deeltijd te werken. 35% van de fiscalisten op hbo-niveau heeft een contract van minder dan 36 uur per week, wat een aanzienlijk hoger percentage is dan bij de afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen. Universitair gevormde fiscalisten werken veel minder vaak in deeltijd, ongeveer 5%

tot 8% doet dat. Het aantal uren per week dat zij gemiddeld volgens hun contract dienen te werken is met ongeveer 39 uren overeenkomstig met het aantal contracturen van vergelijkbare opleidingen. Fiscaal juristen maken wel relatief veel overuren: gemiddeld zes per week. Bij vergelijkbare opleidingen ligt het aantal overuren lager. Fiscaal economen maken gemiddeld vijf overuren, vergelijkbaar met het aantal overuren dat bedrijfseconomen maken. Al met al werken de universitair gevormde fiscalisten hard voor hun salaris.

Aansluiting opleiding

De functies waarin de universitair geschoolde fiscalisten terechtkomen, kunnen alleen door werknemers met een academische opleiding worden vervuld. Dat oordeel spreekt tenminste het gros van de universitair gevormde fiscalisten over hun functie uit. Ook werkgevers vroegen voor deze functies in vrijwel alle gevallen (95%) om een werknemer met een universitaire opleiding. Voor functies die worden bekleed door academici met een vergelijkbare opleiding geldt dit minder, met uitzondering van notarieel recht (zie Figuur 4.3).

Figuur 4.3: Academisch niveau is nodig voor functies universitair geschoolde fiscalisten

Bron: SEO/Elsevier

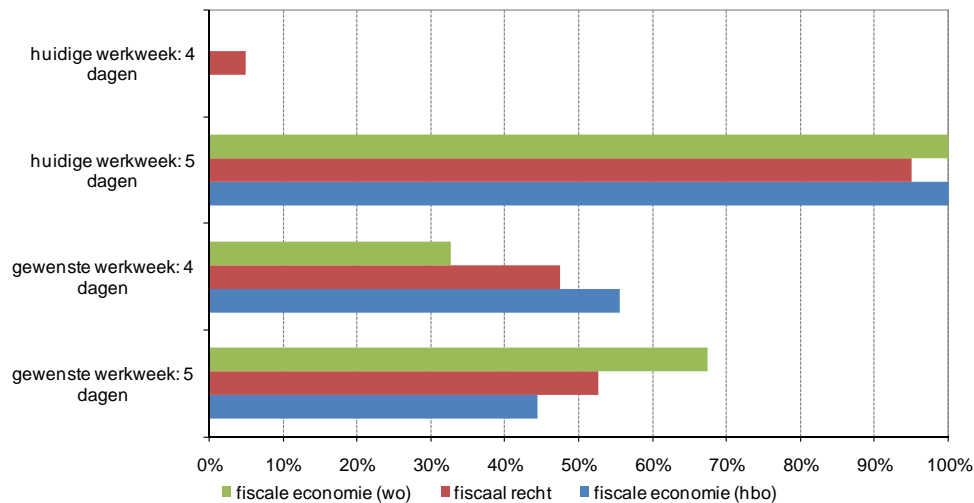
Niet alleen het niveau van de opleiding sluit goed aan op wat op het werk wordt verlangd. Ook de specifieke inhoud van de opleiding is bijna onmisbaar om de fiscale functies te kunnen vervullen. Meer dan 95% van de afgestudeerde fiscalisten op wo-niveau geeft aan dat hun functie alleen met hun studierichting (rond de 45%) of een soortgelijke studierichting (rond de 50%) kan worden vervuld. Vooral bij bedrijfseconomie (70%) is dit percentage lager, ook al doordat slechts 9% van de bedrijfseconomen zegt dat hun functie alleen met hun eigen studierichting kan worden vervuld. Het andere uiterste wordt gevormd door de afgestudeerden in notarieel recht, van wie driekwart aangeeft dat hun eigen studierichting noodzakelijk is om hun functie te vervullen. Bij de afgestudeerde fiscaal economen op hbo-niveau geeft een eveneens hoog percentage aan dat hun functie alleen met hun studierichting of een soortgelijke studierichting kan worden vervuld (91%). Bij accountancy is dat nog hoger, bij MER een stuk lager.

4.2 Wat willen ze?

Fiscalisten krijgen dus veel, maar zijn ze daar ook tevreden mee? Of zouden ze bepaalde arbeidsvoorwaarden graag anders zien? Fiscalisten op zowel hbo- als wo-niveau geven een ruime voldoende voor hun arbeidstevredenheid: gemiddeld ongeveer een 7,5. Dit cijfer is ongeveer gelijk aan de tevredenheid van afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen.

Wat veel voltijders graag zouden willen veranderen, is het aantal werkdagen waarover de werkuren worden verdeeld. Ze zouden liever vier dagen in de week wat langer willen werken, dan vijf relatief korte dagen (zie Figuur 4.4).

Figuur 4.4: Veel voltijds werkende fiscalisten willen liever vier lange dagen werken

Bron: SEO/Elsevier

Overigens geldt deze wens om vier langere dagen te werken niet alleen voor fiscalisten. Ook afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen geven dit aan en hetzelfde patroon is gemiddeld genomen zichtbaar bij alle hbo'ers en wo'ers. Berkhout & De Graaf (2005) vonden soortgelijke resultaten in een onderzoek onder werknemers in de collectieve sector.¹⁶

Bij de minimale eisen die fiscalisten stellen aan de arbeidsvoorwaarden bij een eventuele nieuwe werkgever worden relatief vaak genoemd het kunnen werken in deeltijd, het flexibel kunnen indelen van werktijden, het bestaan van een bonussysteem en een winst- of eindejaarsuitkering, een auto van de zaak, een pc/laptop en mobiele telefoon van de zaak, en het kunnen kopen en verkopen van vakantiedagen. Mogelijkheid tot werken in deeltijd, winstuitkering, pc/laptop en een auto van de zaak worden al vaker dan bij vergelijkbare opleidingen aangeboden in de huidige functies en kennelijk gewaardeerd. Hier kan het zogenaamde *endowment effect* een rol spelen: als iemand iets in zijn bezit heeft gekregen, hecht deze er meer waarde aan dan voorheen. En

¹⁶³

Berkhout, P. en D. de Graaf (2005), *Terug naar meer? Langere werkweek in de collectieve sector*. Onderzoek in opdracht van het ministerie van BZK. SEO-rapport nr. 790.

fiscalisten hebben met hun zeer hoge salaris, korte baanzoekduur en gunstige extra arbeidsvoorwaarden een mooie arbeidsmarktpositie verworven.

5 Waar komen jonge fiscalisten terecht?

Gaan de opgeleide fiscalisten ook daadwerkelijk als belastingadviseur aan de slag, of is er sprake van 'weglek' naar andere functies? En: leiden ook andere opleidingen op tot belastingadviseur?

De fiscale opleidingen zijn veel minder breed dan bijvoorbeeld bedrijfseconomie of MER. Ze leiden studenten in principe op tot belastingadviseur. Dit hoofdstuk beschrijft waar de fiscalisten terecht komen. Het overgrote deel van de jonge fiscalisten gaat als belastingadviseur aan de slag. Verder werken afgestudeerden in bedrijfseconomie, notarieel recht en MER als belastingadviseur.

Sectoren

Een ruime meerderheid (zo'n 70% tot 80%) van de fiscalisten komt terecht in de zakelijke dienstverlening. Verder gaan fiscalisten ook bij financiële instellingen en de overheid aan het werk. Van de fiscaal economen op hbo-niveau komt zelfs een kwart te werken bij financiële instellingen. Tabel 5.1 geeft een overzicht van de sectoren waar fiscalisten komen te werken.

Tabel 5.1 Fiscalisten werken meestal in de zakelijke dienstverlening

	hbo fisc. Economie	wo fisc. economie	wo fisc. recht
financiële instellingen	24	11	9
zakelijke dienstverlening	72	82	78
openbaar bestuur en overheidsdiensten	-	2	6
overig	4	5	7

Bron: SEO/Elsevier

Functies

De functies die fiscalisten vervullen liggen in het verlengde van de branches waarin ze werkzaam zijn: vooral financiële/administratieve functies zijn populair (100% van de ondervraagde hbo'ers, zo'n 80 tot 90% van de wo'ers). Daarnaast komen afgestudeerde fiscalisten in fiscaal recht in juridische functies terecht (10%). Tabel 5.2 gaat nader in op deze functies.

Tabel 5.2 De weglek van fiscalisten naar andere functies is gering

	hbo fisc. economie	wo fisc. economie	wo fisc. recht
<i>FINANCIEEL/ADMINISTRATIEF</i>	100	90	81
belastingadviseur	80	88	81
accountant	8	-	-
hoofd/medewerker verzekeringen/pensioenen	5	-	-
overig	7	2	
<i>JURIDISCH</i>	-	2	10
(kandidaat) advocaat	-	2	5
overig	-	-	5
<i>OVERIG</i>	-	8	9

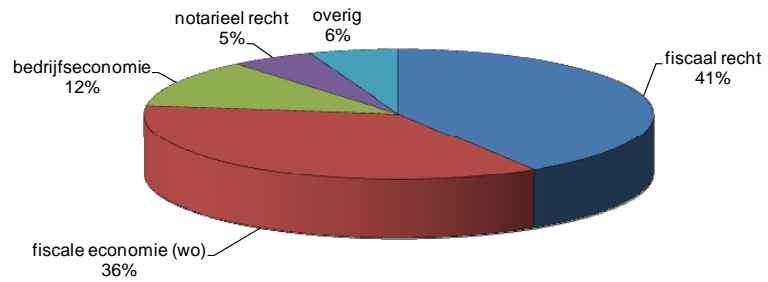
Bron: SEO/Elsevier

Van de academisch opgeleide fiscalisten geeft zo'n 80-90% aan als 'belastingadviseur' te werken. Van de fiscaal economen op hbo-niveau is dat 80%. Bij de afgestudeerden in fiscaal recht vindt er een 'weglek' plaats naar juridische functies, bij de afgestudeerden in fiscale economie vooral naar andere financiële/administratieve functies.

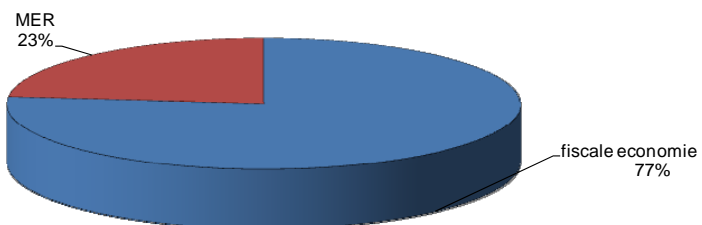
Andersom zijn er ook afgestudeerden die vanuit een andere opleiding aangeven in een functie als belastingadviseur terecht te zijn gekomen (zie Figuur 5.1). Van de universitair opgeleiden gaan naast fiscaal economen en juridische fiscalisten ook afgestudeerden in bedrijfseconomie en notarieel recht naar eigen zeggen als fiscalist aan de slag. Van de hbo'ers zijn het met name de afgestudeerden in MER die aangeven belastingadviseur te zijn geworden. 23% van alle hbo'ers in deze functie heeft de opleiding MER gevolgd. Deze instroom vanuit andere opleidingen compenseert voor de weglek van opgeleide fiscalisten naar andere functies.

Figuur 5.1: Ook bedrijfseconomie, notarieel recht en MER leiden op tot belastingadviseur

wo

hbo

Bron: SEO/Elsevier

6 Wat is de vraag naar fiscalisten?

In hoeverre is het personeelsbeleid van belastingadvieskantoren de afgelopen tijd veranderd? En: wat zijn de verwachtingen voor de toekomst?

In 2009 toonden de belastingadvieskantoren zich vrijwel ongevoelig voor de economische crisis. Dit bleek niet alleen uit de korte baanzoekduur en het hoge salaris van fiscalisten, maar ook uit de redelijk stabiele instroom en lage uitstroom van werknemers bij belastingadvieskantoren. Naar verwachting zal het de Nederlandse economie dit jaar beter vergaan dan in 2009. Uit recente ramingen van het Centraal Planbureau blijkt dat de economische krimp van vorig jaar zal omslaan in een economische groei van 1,5% in 2010.¹⁷ Aanhoudende onrust op de financiële markten, recent aangewakkerd door de schulden crisis van Griekenland, laat echter wel grote onzekerheid over dit economische herstel bestaan.

Net als voor de vorige editie van de monitor zijn ook dit jaar belastingadvieskantoren ondervraagd over de recente en toekomstige ontwikkelingen in de in- en uitstroom van belastingadviseurs. Dit is gedaan middels een internetenquête onder de kantoren in Nederland waar tien of meer leden van de NOB werkzaam zijn. In totaal zijn 36 kantoren uitgenodigd aan de enquête deel te nemen, waarvan er 24 de vragenlijst daadwerkelijk hebben ingevuld. De rest van dit hoofdstuk geeft een beeld van de in- en uitstroom van belastingadviseurs op deze kantoren. Ook worden de verschillen belicht tussen 'kleine' kantoren en 'grote' kantoren. Een kantoor wordt 'klein' genoemd als er 10-20 NOB-leden werkzaam zijn en 'groot' als er 200 of meer NOB-leden werken. De middengroep van kantoren met 20-200 NOB-leden wordt in de vergelijkingen tussen kleine en grote kantoren weggelaten. Die groep is qua personeelsomvang vrij heterogeen en te klein om in subgroepen in te delen.

De belangrijkste conclusie luidt dat de economische crisis (nog) nauwelijks gevolgen heeft voor het personeelsbeleid, met name bij kleine kantoren.

Instroom

Tabel 6.1 toont hoe de instroom van starters bij *alle* responderende kantoren in 2010 is veranderd ten opzichte van de afgelopen jaren. De meeste kantoren melden dat de instroom van starters in 2010 ongeveer gelijk is gebleven. 54% van de ondervraagde kantoren geeft dit aan met betrekking tot academici en 71% met betrekking tot hbo'ers. Daarnaast antwoordt 21% van de kantoren dat de instroom van academische starters in 2010 zelfs toeneemt (4% voor hbo'ers). Vooral bij de kleine kantoren is nauwelijks sprake van een daling van de instroom. Hiermee lijkt de economische crisis (voorlopig) een beperkte invloed te hebben op het aannamebeleid van de belastingadvieskantoren.

¹⁷ Centraal Planbureau (2010), *Centraal Economisch Plan 2010*. Maart 2010.

Tabel 6.1 In hoeverre is de instroom van starters bij uw kantoor in 2010 veranderd ten opzichte van de afgelopen jaren?

	sterk afgenomen	licht afgenomen	ongeveer gelijk gebleven	licht toegenomen	sterk toegenomen
startende hbo'ers met een fiscale opleiding	4%	21%	71%	0%	4%
startende academici met een fiscale opleiding	4%	21%	54%	13%	8%

Bron: SEO-enquête onder belastingadvieskantoren

Het geringe aanbod van fiscalisten op de arbeidsmarkt wordt door enkele kantoren opgevangen door niet-fiscalisten aan te nemen en om te scholen tot belastingadviseur. De verwachting is dat een dergelijke noodgreep ten tijde van een economische neergang als eerste wordt stopgezet. Inderdaad maken nagenoeg alle kantoren die niet-fiscaal personeel omscholen hier in 2010 minder gebruik van dan in de afgelopen jaren. Overigens doen bijna alleen de grote kantoren aan deze omscholing.

Uitstroom

De instroom blijft redelijk constant bij de kleine kantoren en neemt gemiddeld iets af bij de grote kantoren. Aan de andere kant zou de crisis zich ook kunnen vertalen in een hogere uitstroom van personeel bij de ondervraagde kantoren. Tabel 6.2 laat zien of dit het geval is. De cijfers in deze tabel hebben betrekking op *alle* responderende kantoren.

Tabel 6.2 In hoeverre is de uitstroom van belastingadviseurs in 2010 veranderd ten opzichte van de afgelopen jaren?

	veel minder uitstroom	iets minder uitstroom	ongeveer dezelfde uitstroom	iets meer uitstroom	veel meer uitstroom
hbo'ers	17%	17%	58%	8%	0%
academici	17%	29%	42%	12%	0%

Bron: SEO-enquête onder belastingadvieskantoren

Tabel 6.2 toont dat de uitstroom van belastingadviseurs op wo- en hbo-niveau bij een groot deel van de kantoren ongeveer gelijk blijft ten opzichte van de afgelopen jaren. 42% van de ondervraagde kantoren geeft dit aan met betrekking tot academici en 58% met betrekking tot hbo'ers. Bovendien geeft 46% van de ondervraagde kantoren zelfs aan dat de uitstroom van academische belastingadviseurs in 2010 minder is (34% voor hbo'ers). Bij de kleine kantoren is de uitstroom overigens minder groot dan bij de grote kantoren. De economische crisis heeft niet geleid tot forse bezuinigingen op personeel.

Op de vraag “Welk segment van de belastingadviseurs is in 2010 vooral uitgestroomd?” reageren de kantoren tamelijk verschillend. Ruim de helft van de kantoren antwoordt dat er weinig uitstroom is of er geen specifiek segment benoemd kan worden (met andere woorden: de uitstroom is evenwichtig verdeeld). Nog eens een vijfde geeft aan dat het vooral junioren en

medewerkers met weinig werkervaring zijn die uitstromen. Tot slot geeft een kwart van de kantoren aan dat een ander segment belastingadviseurs vooral is uitgestroomd. Ouderen werden niet of nauwelijks als apart segment genoemd.

Toekomst

Tabel 6.3 tot slot geeft de verwachtingen weer van de kantoren met betrekking tot de verandering in het personeelsbeleid voor komend jaar ten opzichte van dit jaar. De prognoses van de kantoren kunnen overwegend positief worden genoemd. 54% van de kantoren geeft aan dat de uitstroom van academici ongeveer gelijk blijft, voor hbo'ers is dit 63%. Bovendien denkt 42% van de kantoren dat er volgend jaar zelfs iets meer of veel meer academisch geschoolde belastingadviseurs nodig zijn. Deze nemen wellicht de plaats in van hbo'ers. Op dat niveau verwachten kantoren het komende jaar wat minder belastingadviseurs nodig te hebben. Ten opzichte van 2009 zijn er dit jaar meer kantoren die zeggen een grotere behoefte aan fiscaal personeel te hebben. Bij de grote kantoren is de behoefte aan nieuw personeel wel iets lager dan bij de kleine kantoren. Dit optimisme past in het beeld van het niet of nauwelijks gewijzigde personeelsbeleid in het afgelopen jaar. Ook bij de pas afgestudeerde fiscalisten is het vertrouwen groot. Zo'n 90% van hen geeft aan, dat ze geen angst hebben om hun baan in het komende jaar te verliezen. De crisis heeft vrijwel geen gevolgen voor de arbeidsmarktpositie van de fiscalisten.

Tabel 6.3 In hoeverre verwacht u dat uw personeelsbeleid komend jaar verandert ten opzichte van dit jaar?

	veel minder belastingadviseurs nodig	iets minder belastingadviseurs nodig	ongeveer evenveel belastingadviseurs nodig	iets meer belastingadviseurs nodig	veel meer belastingadviseurs nodig
hbo'ers	4%	25%	63%	8%	0%
academici	0%	4%	54%	29%	13%

Bron: SEO-enquête onder belastingadvieskantoren

7 Samenvatting

Ook in tijden van economische crisis blijft de arbeidsmarktpositie van jonge fiscalisten gunstig. Dit uit zich in een hoog salaris en een korte baanzoekduur. Belastingadvieskantoren hebben evenveel behoefte aan fiscaal personeel als in voorgaande jaren.

Uitstroom

De uitstroom van fiscalisten aan Nederlandse universiteiten en hogescholen is in het studiejaar 2008/2009 toegenomen of gelijk gebleven ten opzichte van het jaar ervoor. Het aantal afgestudeerden aan de opleidingen fiscaal recht en fiscale economie op wo-niveau is ongeveer gelijk gebleven. Bij fiscaal recht was de uitstroom ongeveer 325 studenten, bij fiscale economie ongeveer 125 studenten. Aan de opleiding fiscale economie op hbo-niveau studeerden in 2008/2009 met zo'n 225 meer studenten af dan in voorgaande jaren. De komende jaren zal de uitstroom van de opleiding fiscale economie op hbo-niveau rond de 200 studenten blijven schommelen. In de verdere toekomst (rond 2012/2013) zal de uitstroom van fiscalisten op hbo-niveau waarschijnlijk nog verder toenemen tot ongeveer 250 studenten per jaar vanwege de fors toegenomen instroom van studenten in 2008/2009. De verwachting is dat de uitstroom bij de academische fiscale studies de komende jaren ook zal toenemen, tot zo'n 350 studenten bij fiscaal recht en 150 bij fiscale economie.

Op academisch niveau leidt de Universiteit van Tilburg de meeste fiscaal economen op. Wel is het aandeel fiscaal economen van de Universiteit van Amsterdam toegenomen. De UvA levert momenteel al de meeste fiscaal juristen af. De Fontys Hogescholen Eindhoven hebben van alle hbo-instellingen veruit het grootste aandeel (bijna de helft) in de uitstroom van fiscaal economen op hbo-niveau. Ook is de positie van Fontys de afgelopen jaren alleen maar sterker geworden.

Een nadeel is dat de universitaire opleiding fiscale economie in de bachelorfase niet in deeltijd wordt aangeboden. Aangezien ongeveer een kwart van de fiscaal juristen in deeltijd studeert, lijkt het wel aannemelijk dat hier ook bij de fiscaal economen behoefte aan bestaat.

Arbeidsmarktpositie

De arbeidsmarktpositie van fiscalisten is ondanks de economische crisis nog steeds goed tot zeer goed. Uit het SEO-rapport van 2009 bleek al dat fiscalisten weinig last hadden van de crisis. Deze conclusie geldt anno 2010 nog steeds. Vergeleken met andere academische opleidingen hebben afgestudeerden fiscaal recht en fiscale economie een relatief korte baanzoekduur en een hoog salaris. En naast een goed salaris hebben fiscalisten op wo-niveau veelal betere secundaire arbeidsvoorwaarden dan afgestudeerden van 'vergelijkbare' opleidingen, zoals bedrijfseconomie, Nederlands recht en notarieel recht. Zo hebben ze vaker de mogelijkheid om in deeltijd te werken (dit geldt ook op hbo-niveau) en hebben vaker een auto en pc/laptop van de zaak. Ook hebben fiscalisten vaker recht op een winst- of eindejaarsuitkering.

Tabel 7.1 toont de positie van de fiscalisten op wo-niveau voor wat betreft baanzoekduur (naar baan op eigen niveau)¹⁸ en netto maandsalaris.

Tabel 7.1 Universitair gevormde fiscalisten behoren tot de subtop wat betreft baanzoekduur¹ en tot de top wat betreft netto maandsalaris

Gemiddelde baanzoekduur (maanden)	Gemiddelde netto maandsalaris (euro's)
1. Tandheelkunde (1,6)	1. Tandheelkunde (3.925)
2. Notarieel recht (2,6)	2. Econometrie (2.100)
3. Diergeneeskunde en Dierwetenschappen (2,9)	3. Fiscaal recht (2.050)
4. Nederlands recht (3,0)	4. Fiscale economie (2.025)
5. Geneeskunde (3,1)	5. Farmaceutische wetenschappen (2.000)
6. Fiscale economie (3,2)	6. Geneeskunde (2.000)
7. Bouwkunde en Civiele Techniek (3,3)	7. Constructiestudies (1.950)
8. Milieuwetenschappen (4,1)	8. Technische bedrijfskunde (1.950)
9. Gezondheidswetenschappen (4,2)	9. Bedrijfskunde (1.950)
10. Aardwetenschappen (4,2)	10. Bedrijfseconomie (1.925)
15. Fiscaal recht (4,4)	

Bron: SEO/Elsevier

¹ De baanzoekduurgegevens hebben betrekking op het cohort studenten dat in 2007/2008 is afgestudeerd, zo'n anderhalf tot twee jaar geleden (zie p. 14).

In de monitor jonge fiscalisten 2009 hadden afgestudeerden fiscale economie een duidelijk betere arbeidsmarktpositie dan afgestudeerden in fiscaal recht. Dit jaar geldt dit nog steeds voor wat betreft de baanzoekduur, maar niet meer voor het salaris. Fiscaal juristen hebben ten opzichte van vorig jaar een behoorlijke sprong in hun salaris gemaakt en dat ondanks de crisis. Ook de arbeidsmarktpositie van de van het hbo afkomstige fiscaal economen - fiscaal recht wordt niet op hbo-niveau aangeboden - is goed. Het salaris dat ze verdienen is met netto ongeveer € 1650 per maand vergelijkbaar met MER en iets lager dan wat afgestudeerden accountancy krijgen. De baanzoekduur is met 2,5 maanden erg kort, maar vergelijkbaar met de tijd die studenten MER nodig hebben om een baan op niveau te vinden. Waarschijnlijk zijn mede door de goede arbeidsvoorwaarden fiscalisten heel trouw naar hun werkgever toe. Ze veranderen veel minder vaak van baan in de eerste 20 maanden na afstuderen dan de afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen.

Het hoge salaris en de gunstige secundaire arbeidsvoorwaarden worden universitair gevormde fiscalisten overigens niet cadeau gedaan: ze maken relatief veel overuren. Ook zou een substantieel deel van de fiscalisten de werkweek liever anders willen indelen. Hoewel bijna alle fiscalisten op wo-niveau vijf dagen per week werken, zou een derde tot de helft (afhankelijk van de opleiding) liever vier dagen wat langer willen werken. Deze voorkeur geldt in nog iets sterkere mate voor de fiscalisten die een opleiding op hbo-niveau hebben behaald.

¹⁸ Let wel: de baanzoekduur betreft de tijd die verstrijkt tot het vinden van de eerste baan (op eigen niveau). Deze weerspiegelt dus niet de meest recente arbeidsmarktsituatie.

(Aansluiting) opleiding

Zoals verwacht komen de meeste fiscalisten terecht in de functie van belastingadviseur. Dit aandeel is zelfs iets toegenomen ten opzichte van vorig jaar. Daarnaast komen fiscalisten terecht in andere financiële/administratieve functies (bij fiscale economie) en juridische functies (bij fiscaal recht). Omgekeerd gaan afgestudeerden in andere opleidingen als belastingadviseur werken, bijvoorbeeld via bedrijfseconomie en notarieel recht. Dat is logischerwijs een minderheid, op academisch niveau ongeveer een kwart. Bijna alle fiscalisten zijn van mening dat hun functie alleen met hun opleiding of een soortgelijke opleiding kan worden vervuld. Op hbo-niveau wordt kennelijk ook MER daaronder geschaard. Maar liefst 23% van belastingadviseurs op hbo-niveau is namelijk afkomstig van die opleiding.

Volgens zowel de meeste universitair opgeleide fiscalisten als hun werkgevers kunnen hbo'ers zonder extra opleiding niet de huidige functies van academici vervullen. Beiden geven aan dat een universitair opleidingsniveau nodig is.

Belastingadvieskantoren

Ondanks de huidige economische crisis blijft de arbeidsmarktpositie van de fiscalisten goed. De instroom van fiscaal personeel blijft bij de belastingadvieskantoren naar eigen zeggen dan ook redelijk stabiel. Alleen bij de selecte groep van heel grote kantoren neemt de instroom gemiddeld iets af. Tegenover een stabiele instroom staat een licht dalende uitstroom. Per saldo betekent dit dat de pas afgestudeerde fiscalisten geen angst hoeven te hebben om komend jaar hun baan te verliezen. Dit geldt met name voor academici. Ook in de nabije toekomst verwachten de meeste kantoren ongeveer evenveel of zelfs iets meer fiscalisten nodig te hebben. De crisis heeft (nog) geen vat op de arbeidsmarktpositie van jonge fiscalisten.

Bijlage: Databronnen

Het onderzoek is gebaseerd op drie databronnen: het SEO/Elsevier-bestand, cijfers van CBS en OCW-DUO en een door SEO afgenomen enquête onder kantoren met fiscaal personeel.

1. SEO/Elsevier-bestand. Dit bestand bevat de gegevens van een grootschalig jaarlijks onderzoek onder pas afgestudeerden van het hoger onderwijs (hbo en wo). Het bestand is het exclusieve bezit van SEO Economisch Onderzoek en Elsevier. In het SEO/Elsevier-onderzoek wordt elk jaar een nieuw cohort van afgestudeerden door middel van een (internet)enquête ondervraagd over hun schoolloopbaan en hun eerste schreden op de arbeidsmarkt. Voor het voorliggende onderzoek hebben we de laatste twee jaargangen gebruikt. Deze jaargangen hebben betrekking op de uitstroom in de periode september 2006 tot en met augustus 2008, en omvatten in totaal ruim 13 duizend ingevulde vragenlijsten door pas afgestudeerden in het hoger onderwijs. Van hen hebben 123 een fiscale opleiding gevolgd: fiscale economie hbo (33), fiscale economie wo (46) en fiscaal recht (44). Deze aantallen zijn voldoende om statistisch betrouwbare uitspraken te doen.

2. Cijfers CBS/OCW-DUO. De data van CBS betreffen aantallen instromers en geslaagden in het hoger onderwijs voor de jaren 1997 t/m 2007 voor de fiscale opleidingen naar schoolgemeente, opleidingsfase en opleidingsvorm. De geslaagdenaantallen zijn hierbij afgerond op tientallen. De data van de OCW-DUO betreffen aantallen instromende studenten en geslaagden in het hoger onderwijs voor de jaren 2007, 2008 en 2009. De geslaagden voor 2009/2010 waren op het moment van schrijven nog niet bekend. Het aantal instromende studenten betreft alle studenten die voor het eerst aan de betreffende studierichting beginnen.

3. SEO-enquête onder kantoren met fiscaal personeel. Voor het onderzoek van dit jaar heeft SEO Economisch Onderzoek een enquête afgenomen onder de kantoren in Nederland met tien of meer leden van de NOB. In totaal gaat het om 36 kantoren. Deze kantoren zijn in april 2010 door de NOB benaderd voor het invullen van een korte online enquête. De enquête bevatte zes vragen over de recente en toekomstige ontwikkelingen in de in- en uitstroom van personeel op de verschillende kantoren. De enquête is door 24 van de 36 kantoren ingevuld.